

Ökad kontakttid med ämnet – exempel från språkutbildning

Ingela Johansson*

Språk- och litteraturcentrum, Lunds universitet

Under lång tid har såväl studenter som lärare inom humaniora önskat och krävt mer lärarledd undervisningstid. Även jag är övertygad om att mer lärarledd tid skulle öka kvaliteten i våra högskoleutbildningar i språk. I väntan på mer lärarledd tid vill jag emellertid diskutera hur man som lärare kan hjälpa studenterna att utnyttja självstudietiden på ett så effektivt sätt som möjligt med ett minimum av lärarresurser, för att på så sätt öka kontakttiden med ämnet. Denna diskussion tar sin utgångspunkt i pedagogisk forskning, erfarenhetsutbyte med kolleger, samt i en mindre undersökning som jag genomfört med studenter på grundkursen i spanska (A-nivån) vid Språk- och litteraturcentrum i Lund, och den mynnar ut i några förslag på arbetssätt som jag prövat och som kan hjälpa studenterna att effektivisera sina språkstudier.

Nyckelord: kontakttid; självstudietid; social interaktion; motivation; muntlig språkfärdighet; arbetssätt

JOBBAR SPRÅKSTUDENTERNA FÖR LITE OCH MED FEL SAKER?

På grundkursen i spanska vid Lunds universitet har studenterna i genomsnitt åtta lärarledda undervisningstimmar per vecka. Heltidsstudenterna skulle alltså behöva ägna drygt 30 timmar åt självstudier. De utvärderingar vi genomfört med studenterna, där vi under flera år har bett dem att uppskatta hur många timmar de lägger på studierna, visar dock något helt annat: flertalet arbetar runt 20 timmar. I samma utvärderingar bedömer de flesta studierna som mer krävande eller lika krävande som de föreställt sig. Det torde alltså vara få som lägger ner lite tid på grund av att de tycker att studierna är för lätta.

Resultatet av våra utvärderingar stämmer överens med Lunds universitets Studentbarometrars siffror.¹ Enligt dem är genomsnittet för humanister 27 arbetstimmar i veckan (2011: 20). Språkstudenter har visat sig vara aningen flitigare än övriga humanister, vilket kan förklaras med att fler kvinnor och personer utan akademiska traditioner i familjen, de mest ambitiösa grupperna, läser språk än andra hist-fil-utbildningar (2008: 30).

Men är studenternas skattningar av sin arbetsinsats tillförlitliga? Det finns studier som visar att efterhandsskattningar av tidsåtgång inte är pålitliga utan att den metod som ger högst reliabilitet är att studenterna under en period för loggbok dagligen.² Jag bad därför samtliga studenter på

1 Studentbarometrarna som jämförs har genomförts vid LTH, Naturvetenskapliga, Juridiska och Samhällsvetenskapliga fakulteterna, Ekonomihögskolan, Medicinska och Historisk-filosofiska fakulteterna samt specifikt vid språkutbildningarna.

2 “[A]ccurate measures are not normally obtained if students are asked to assess the number of hours they spent working in a previous week (Chambers, 1992). The estimates can be influenced by many extraneous factors, so are commonly unreliable and even wildly inaccurate. Methods which give more reliable data require some form of recording through the period in question, such as an hourly diary” (Kember, 2004: 166).

* Författarkontakt: ingela.johansson@rom.lu.se

grundkursen (29 stycken) att under en arbetsvecka i början av terminen (vecka tre av den första delkursens fyra veckor) fylla i en tidrapport där de skulle precisera hur mycket tid de ägnade åt olika ämnesrelaterade aktiviteter. Instruktionen var att de skulle klocka hur länge de sysslade med respektive aktivitet. Av de 29 studenterna slutförde bara åtta rapporteringen.³ Det visade sig att dessa sysslade med spanskrelaterade aktiviteter under i genomsnitt 33 timmar. Den som studerade minst noterade 21 timmar medan toppnoteringen var 52,5 timmar.

Genomsnittet 33 timmar är betydligt mer än siffrorna i våra utvärderingar och än i Studentbarometrarna. Men eftersom försöket med tidrapportering bara gjorts en gång och med en liten grupp studenter går det inte att dra för stora växlar på resultatet. Vad som däremot kom ut av försöket, och som är relevant när det gäller att hitta sätt att effektivisera självstudietiden, är fördelningen av tid på olika ämnesrelaterade aktiviteter. Det framkom nämligen att det som studenterna sysslar mest med utanför undervisningen är läsning av text och arbete med skriftliga övningar, medan de ägnar sig lite åt muntlig interaktion.

VIKTEN AV SOCIAL INTERAKTION

Hymes Dell vände sig mot begränsningen till det rent språkliga i Noam Chomskys teorier om språkinlärning då han 1967 myntade begreppet ”kommunikativ kompetens”. Han vidgade begreppet ”kompetens” till att omfatta de sociala och funktionella delarna i kommunikation människor emellan (Linnarud, 1993: 67). Idag är det en självklarhet att betona språkets sociala funktion i språkundervisningen. Det som intresserar mig i detta arbete är inte om kommunikation och social interaktion spelar roll utan vilken roll de spelar.

Interaktion, arbetsbörda och studietid

Normalt definieras ”arbetsbörda” som antalet timmar man jobbar – i studentens fall summan av undervisningstid och självstudier. Den allmänna uppfattningen är att ju mer tid studenten spenderar med studierna, desto mer lär han eller hon sig. Flertalet forskare problematiserar emellertid sambandet studietid-lärande. Paul Ramsden skriver till exempel: “many courses are saturated with detail and over-demanding on students’ time, so that little space remains for the essential activities of thinking about and integrating the content” (Ramsden, 2003: 132).

I sin artikel “Interpreting Student Workload and the Factors Which Shape Student’s Perceptions of Their Workload” (2004) kopplar David Kember frågan om arbetstid och upplevelse av arbetsbördan till social interaktion. I en undersökning gjord vid universitetet i Hong Kong såg Kember att goda relationer studenter emellan gjorde att arbetsbördan upplevdes som mindre betungande. Och om arbetsbördan upplevdes som rimlig hann studenterna odla sina vänskapsrelationer, vilka i sin tur lindrade arbetsbördan (Kember, 2004: 179). Relationen student-lärare var inte obetydlig för upplevelsen av arbetsbördan, men spelade en mindre roll (2004: 179). Kember upptäckte också ett samband mellan upplevelsen av arbetsbördan och ytinriktat respektive djupinriktat lärande: ytinriktat lärande gav en känsla av tyngre arbetsbörda än djupinriktat lärande (2004: 180). Meningsfulla uppgifter upplevdes helt enkelt som mindre betungande.

Kember (2004: 181-182) sammanfattar hur man kan ge studenterna en känsla av rimlig arbetsbörda och samtidigt nå kvalitativt höga mål:

- Delkurserna ska hänga samman i en meningsfull helhet
- Undervisningen ska främja förståelse, inte reproduktion av kunskap

---

3 Anledningen till att en så pass liten andel slutförde rapporteringen undersökte jag inte.

- Proven ska testa förståelsen
- Undervisningen ska vara studentaktiv
- Kursupplägget ska främja goda studentrelationer
- Utbildningen ska präglas av goda student-lärare-relationer

Som universitetslärare kan vi alltså lätta arbetsbördan för studenterna genom att sträva efter djupinriktad undervisning och genom att förstå vikten av goda relationer.

Interaktion, aktivitet och motivation

Robert R. Weaver och Jiang Qi undersöker i "Classroom Organization and Participation: College Students' Perceptions" (2005) de faktorer som påverkar studenternas lärandeprocess och identifierar en som tycks vara mer kraftfull än övriga, nämligen studenternas önskan att bli "godkända" av sina kurskamrater. De skriver: "Faculty remain largely outside this social network. They are likely to underestimate its power and influence and may wonder why even the most inquisitive students sometimes turn silent in the classroom" (Weaver och Qi, 2005:576).

En annan social struktur som påverkar deltagandet i undervisningen är "förtroende" i bemärkelsen vetskap om att läraren och kursdeltagarna kommer att motta ens bidrag på ett positivt sätt (Weaver och Qi, 2005:579). Förtroende garanterar en god social struktur i klassrummet och genereras av den.

Att interaktion student-student och student-lärare spelar stor roll bekräftas bland annat av studier gjorda av Zoltán Dörnyei. Han tar upp den sociala interaktionen som första punkt i sitt försök att systematisera vilka lärarstrategier som ökar och vidmakthåller språkstudenters motivation (beskrivet i Guilloteaux och Dörnyei, 2008). Övriga motivationshöjande punkter är att skapa förväntningar om att lyckas, att ge studenterna uppgifter som de kan lösa utan att förlora ansiktet trots bristande språkkunskaper och att ge dem konstruktiv återkoppling på de uppgifter de utfört.

ARBETSSÄTT FÖR ATT EFFEKTIVISERA SJÄLVSTUDIETIDEN

I en undersökning av förväntan på betyg och faktiska betyg i förhållande till arbetsinsatsen, "The Effect of Time-on-Task on Student Grades and Grade Expectations" (Guillaume & Khachikian, 2011), visade det sig att studietiden inte korrelerade med resultatet. Författarnas slutsats är att universitetslärarna måste hjälpa studenterna att förstå hur de kan använda tiden till att arbeta effektivt: "work 'smart', not just 'hard'" (Guillaume & Khachikian, 2011: 261).

Mot bakgrund av de studier som redogörs för ovan, menar jag att ett sätt arbeta "smart" är att främja muntlig interaktion på målspråket om ämnen som tematiskt hänger ihop med övrigt innehåll i kursen, med utgångspunkt i uppgifter som främjar förståelse snarare än reproduktion. Muntlig interaktion styrd utifrån kursmålen, men i en mer informell miljö än undervisningssalens, torde bidra till att skapa mer förtroendefulla relationer på student-student-nivå, vilka gynnar lärandet. Nedan redogör jag för några arbetssätt som tar hänsyn till nämnda krav, och som tar måttliga lärarresurser i anspråk.

Nyhetsrapportering

En enkel uppgift är att låta studenterna ansvara för ett målspråksland eller en geografisk del av målspråkslandet och följa nyhetsflödet därifrån. De sammanfattar vad som hänt i grupper om 3-4 studenter under ett undervisningstillfälle i veckan.

Rent praktiskt går det till så att studenterna får skriva upp sig på en lista och ange vilket land eller vilken region de kommer att bevaka. Därefter får de instruktionen att läsa den största dagstidningen därifrån. Detta är enkelt idag när dagstidningar finns att tillgå elektroniskt. De uppmanas att av de nyheter som de läser välja att sammanfatta sådana som kan ha ett allmänintresse. Sammanfattningen av minst en och som mest tre nyheter ska göras muntligt och på ett bearbetat språk, så att övriga studenter i gruppen med lätthet förstår dem. Ord som varit främmande för den redovisande studenten kan förmodas vara svåra även för övriga, varför de uppmanas att förklara sådana ord, om de är viktiga för nyheten.

Uppgiften låter studenterna komma i kontakt med journalistiskt språk, samtidigt som de lär sig mer om målspråksvärlden och tränar på att sammanfatta nyheter. Tanken är också att studenterna ska träna sig på att sovra i ett stort material, något som har visat sig vara en svår uppgift för många.

I utvärderingarna av den delkurs där jag provade den här uppgiften visade det sig att några upplevde det som att nyhetsbevakningen tog tid från kursens egentliga kärna och därför blev en stressfaktor (ca 30 %). Några (14 %) tyckte att uppgiften skulle ha styrts mer av läraren. 48 % ansåg att det var en bra eller mycket bra uppgift, som tvingade dem att hänga med i nyhetsrapporteringen. Lärdomen är att uppgiften fungerar bäst om man tydligt förklarar hur den är relevant i förhållande till kursmålen.

En enkel filmuppgift

Studenterna tittar på en valfri film på målspråket hemma. De skriver en recension av filmen som ska innehålla följande: titel, regissör, framträdande skådespelare, produktionsland, handling sammanfattad på några få rader, problematik och kort analys av den, samt ett kort omdöme. Jag brukar begränsa uppgiften till 500-1000 ord beroende på nivå. Recensionen skickas till läraren för korrigerings av grova fel och därefter publiceras den på kursens elektroniska plattform, om sådan finns. Studenterna presenterar sedan filmen muntligt i en grupp om 3-4 studenter.

Studenterna tar på detta sätt del av ett kulturellt material utanför undervisningstiden. När de formulerar sig skriftligt och muntligt kring en film tränar de på att resumera, samt på att reflektera kring berättarstruktur och innehåll. Publiceringen på plattformen gör att de tar uppgiften på större allvar. Nackdelen med uppgiften är att kommentering/rättning tar viss lärartid i anspråk, och att ca 30 minuters lektionstid krävs för muntlig presentation.

En avancerad filmuppgift

Den arbetsuppgift som presenteras nedan kräver god planering för att fungera men har varit ett uppskattat inslag i språkstudierna.⁴

Läraren väljer en spelfilm eller dokumentär, helst med undertexter på målspråket, som knyter an till kursens övergripande tema. Läraren förbereder filmvisningen genom att presentera ett bakgrundsmaterial som studenterna ska läsa på innan de ser filmen. Han eller hon förbereder dessutom innehållsfrågor, som inbjuder till reflektion. Filmvisningen schemaläggs utanför ordinarie undervisningstid – läraren kan till och med ge någon student i uppgift att sätta igång filmen.

Efter att ha sett filmen funderar studenterna på frågorna hemma. Veckan därpå träffas de i en sal där de kan sitta i mindre grupper och diskutera frågorna på filmen samt kopplingen mellan

⁴ Uppgiften utgår från en modell utarbetad av Thierry Gilles, adjunkt i franska på Språk- och litteraturcentrum vid Lunds universitet.

filmen och kursens övergripande tema. Grupperna ska vara på 3-4 personer så att alla kan komma till tals. Läraren öppnar salen och sätter igång diskussionerna men är inte närvarande under den första delen av passet (ca 45 minuter), utan kommer in under den sista delen, cirkulerar mellan grupperna, ger feedback och samlar ihop diskussionen.

Studenterna har i utvärderingar varit mycket positiva till detta arbetssätt. De upplever aktiviteten som en integrerad del av kursen, och de uppskattar att få prata om angelägna ämnen med varandra på målspråket. De uppger dock att det är viktigt med viss feedback från läraren under diskussionerna.

Den här uppgiften kräver ett ganska stort initialt arbete från lärarens sida, dels med att hitta lämpliga filmer, dels med att förbereda diskussionsfrågor. Denna tid kan dock ses som en investering som kan komma till nytta flera terminer. Läraren bör därutöver avsätta någon timmes undervisningstid till diskussion av filmen.

Diskussionsövningar

I följande uppgift ligger fokus vid muntlig språkfärdighet.⁵ Studenterna delas vid kursstart in i grupper om 3-4 personer och varje grupp tilldelas några ämnen som de ska träna på att diskutera. Ämnena knyter an till kursens övergripande tema och ska inbjuda till diskussion. Mot slutet av kursen får gruppen i uppgift att diskutera ett av ämnena under ca 20 minuter inför läraren. Alla studenter måste delta aktivt i samtalet och se till att samtliga får ordet. Diskussionen ska skötas av studenterna utan att läraren ingriper. Uppgiften kan ingå som obligatoriskt moment utan att betygsättas. Tid bokas med läraren, vilket innebär att övriga studenter inte behöver sysselsättas under tiden.

Studenterna tvingas träna på att prata och de måste förbereda sig muntligt i grupp. När de pratar om olika teman fördjupas deras kunskaper. Med andra ord är det under förberedelsestiden som jobbet görs. Till skillnad från ett traditionellt grupparbete är det samtalet som är i fokus mer än ämneskunskaperna.

Lärarens insats begränsar sig till förberedelse av diskussionsinbjudande ämnen knutna till temat för de respektive delkurserna och till närvaro vid diskussionerna. I en grupp på 30 studenter behöver läraren lägga sammanlagt 4-5 klocktimmar (8-10 grupper à 30 minuter).

SAMMANFATTNING OCH SLUTSATSER

Utgångspunkten för den här artikeln är att språkstudenter, liksom studenter i många andra ämnen, bör få hjälp att öka sin kontakttid med ämnet, och att det finns sätt att arbeta under självstudietiden som är mer effektiva och ger bättre utfall än andra.

Enligt den tidrapportering som gjorts inom ramen för spanskstudierna i Lund finns det aktiviteter som spanskstudenterna inte ägnar sig så mycket åt men som skulle kunna öka motivationen och förbättra inläringen (samtidigt som de tränar den muntliga språkfärdigheten), nämligen aktiviteter där kärnan är social interaktion.

Det framgår av pedagogisk forskning att sambandet studietid-studieresultat är mindre mekaniskt än vad man skulle kunna tro. Därför är det viktigt att från lärarhåll hjälpa studenterna att göra "rätt" saker, det vill säga, inte lägga på dem en arbetsbörda som uppmuntrar till yttriktat lärande utan styra in dem på aktiviteter som ger utrymme och möjlighet till förståelse

⁵ Inspiration till följande arbetsuppgift med konversationsövningar har jag fått från Mari Mossberg, lektor i svenska som andra språk på Språk- och litteraturcentrum vid Lunds universitet.

(djupinriktat lärande). Många pedagogikforskare hävdar att goda sociala relationer på student-student-nivå främjar det djupinriktade lärandet genom att skapa en känsla av delaktighet och meningsfullhet. Att möjliggöra och uppmuntra till social interaktion om ämnet ”på ämnet” genom de arbetssätt som presenterats i denna rapport torde därmed bidra till ett fördjupat lärande. Och detta med en begränsad lärarinsats.

LITTERATUR

- Guillaume, Darrell W. & Khachikian, Crist Simon. (2011). “The Effect of Time-on-Task on Student Grades and Grade Expectations.” *Assessment & Evaluation in Higher Education*, Vol. 36, No. 3.
- Guilloteaux, Marie J. & Dörnyei, Zoltán. (2008). “Motivating Language Learners: A Classroom-Oriented Investigation of the Effects of Motivational Strategies on Student Motivation.”, *Tesol Quarterly*, Vol 42, No.1.
- Kember, David. (2004). “Interpreting Student Workload and the Factors Which Shape Students’ Perceptions of Their Workload.” *Studies in Higher Education*, Vol. 29, No. 2.
- Linnarud, Moira. (1993). *Språkforskning för språklärare*, Lund: Studentlitteratur.
- Ramsden, Paul. (2003). *Learning to Teach in Higher Education*, Oxon: Routledge.
- Utvärderingsgruppen, Lunds universitet (2011). ”Student- och Lärarbarometern. Humaniora och Teologi.” Rapport 2011:265
- Utvärderingsenheten, Lunds universitet. (2008). ”Studenters erfarenheter av grundutbildningen inom Lunds universitet”. Rapport 2008:252.
- Weaver, Robert R. & Qi, Jiang. (2005). “Classroom Organization and Participation: College Students’ Perceptions.” *The Journal of Higher Education*, Vol 76, No 5.